

EMINESCU ȘI CARAGIALE O AMICALĂ ARMONIE A CONTRARIILOR

„Antitezele sunt viața”, afirma mereu Mihai Eminescu, făcând profesii de credință romantică, în prelungirea celebrei dileme heraclitiene. Lezând logica imediatului, existența poetului confirmă, ea însăși, validitatea principiului antic coincidentia oppositorum, implicit în privința legăturilor prietenești pe care le-a păstrat vii, în pofida deselor fracturi biografice.

Este și cazul relației lui cu Caragiale - sublimă întâlnire în lumea ideilor și a imaginarului, înfruntând, deopotrivă, omenescul imperfect și eroziunea timpului.

Firi cu ritmuri vitale diferite, dar și cu divergente racorduri la realitate, Eminescu și Caragiale converg spiritual însă, aderând la aceleași valori și disprețuind aceleași tare ale vremii lor. Deosebiri vin din formă și expresie, din trăire și perspectivă - pentru fiecare dintre ei altfel - asupra lumii.

Întâlnirea primă, pe la 1867, dintre foarte tinerii Eminescu și Caragiale stă deopotrivă sub semnul magicului și al Thaliei. Impresionat de chipul angelic adolescentin al poetului, proaspăt angajat sufleur în trupa de teatru a lui Iorgu Caragiali, viitorul dramaturg îi va schița poetului cunoscutul (mai apoi) portret, echivalent, în vorbe, al celebrei imagini „luciferice” de la 19 ani, surprinsă de fotografii praghez Jan Tomás: „Era o frumusețe! O figură clasică încadrată de niște plete mari negre; o frunte înaltă și senină; niște ochi mari - la aceste ferestre ale sufletului se vedea că cineva este înăuntru; un zâmbet blând și adânc melancolic. Avea aerul unui sfânt tânăr coborât dintr-o veche icoană, un copil predestinat durerii, pe chipul căruia se vedea scrisul unor chinuri viitoare” (În Nirvana, în Ei l-au văzut pe Eminescu, Antologie de texte de Cristina Crăciun și Victor Crăciun, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1989).

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ

*Independența
prin Cultură*

Avea să fie începutul unei trainice prietenii întru idei, care va dura până la moartea lui Eminescu, chiar și după ciocnirea de orgolii pricinuită de trădarea lui Caragiale, apropiat prea mult de Veronica Micle, muza poetului. Totuși, glonțul promis de acesta prietenului infidel, după dezvăluirile lui Titu Maiorescu, s-a dovedit a fi doar din arsenalul cuvântului („Canalia !”), rănindu-l însă mai adânc pe trădător: „Disprețul lui [Eminescu] se dedea însă pe față fără de nici o teamă și adeseori și fără de milă”, cum nota mai târziu Ioan Slavici (Mărturii despre Eminescu. Povestea unei vieți spusă de contemporani, Editura Humanitas, 2013)

Reîntâlnirea, peste ani, în redacția ziarului bucureștean Timpul, a celor doi a însemnat, totuși, o fertilă conlucrare prietenească și profesională, o completare umană și intelectuală reciprocă, având ca rod îmbogățirea spirituală a amândurora, așa cum observa tot Slavici, un alt mare prieten și coleg de redacție al poetului: „Caragiale, adevărat mare maestru în ale citirii, citea atât cele scrise de noi și ceea ce scria el însuși. Urmau discuții generale, care se întindeau departe, pătrunzând în politică,

în economia națională, în etică și în estetică, în scrutarea firii particulare a poporului român, a istoriei lui și a stărilor în care se află țara, discuții vii și variate care nu se mai puteau sfârși.

Eminescu, om avântat, de o fire impulsivă, cu mintea luminoasă, cu sufletul plin de duioșie și cu o extraordinară cultură generală, era nesecat în gândiri ademenitoare, iar Caragiale care puțin învățase, dar pentru toate își avea mintea deschisă și pe toate era în stare să le înțeleagă din puține vorbe, era încântat și stătea în fața lui cu ochii pătrunzători, hâtru nesățios, care vrea să afle orice” (Ioan Slavici, în Mărturii despre Eminescu). Perioada discuțiilor nesfârșite de la Timpul între Eminescu, Caragiale și Slavici, mutate din sediul redacțional, în odăița poetului din casa prozatorului transilvănean, ori în vreun mic local de mahala, avea să fie una dintre etapele cele mai bogate în roade sufletești și spirituale pentru cei trei prieteni. E, poate, vremea care l-a inspirat pe Caragiale să scrie vibrantele rânduri despre Eminescu, după dispariția marelui său tovarăș de idei: „Am cunoscut foarte de aproape un om cu o superioară înzestrare intelectuală; rareori a încăput într-un cap atâta putere de gândire. Era pe lângă aceasta un mare poet; cu cea mai nobilă și mai înaltă fantezie, ajutată de un rafinat instinct artistic...” (Caragiale, Ironie, în Ei l-au văzut pe Eminescu).

Structuri omenesti și temperamente diferite, cuplul Eminescu - Caragiale a generat, ulterior, mitul critic al complementarității, argumentat prin aderența fiecăruia la alt mod de a cerceta lumea - idealismul eminescian opus realismului caragialian, rafinamentul limbii poetice versus limbajul frust al eroilor comici, apologia poetică și eseistică a dacismului contra histrionismului locuitorului unei „republici de la Ploiești” și altele. Deși cei doi par să se întâlnească în practica pamfletului, poetul e virulent, înfățișând realul în nuanțe de cărbune, dramaturgul e ludic, multicolor, nu deplângând, ci râzând de diformitățile lumii. Unul exultă tragicul, cultivând sensibilitatea, altul melodramaticul, ironizând sensibleria. În pofida acestor perechi de opoziții, cele două spirite se reunesc „într-un loc luminos”, cum ar spune Ion Barbu, poezia lui Eminescu se întâlnește cu geometria realului caragialian, două forme posibile de existență, ilustrând sublima armonie a contrariilor.

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ

*Independența
prin Cultură*

„Omul [care] a trăit, mai des mâhnit, mai rar vesel, într-un cerc foarte restrâns de prieteni”, cum nota amar Caragiale (În Nirvana) la moartea poetului, și-a dăruit adesea valori sufletești, însă cei care i-au fost aproape, în viață și suferință, ca Maiorescu, Creangă, Caragiale ori Slavici, i-au primit și i-au întors apoi darul prieteniei, veghindu-i până la capăt existența.

Armonie perfectă a contrariilor temperamental-umane și de viziune asupra lumii, Marii Clasici Eminescu și Caragiale rămân în memoria istoriei noastre literare și ca mari prieteni și tovarăși de idei, portrete în oglindă, ilustrând fiecare un amalgam de contrarietăți.

Putem spune astfel, împreună cu Caragiale, despre oricare dintre ei, cu bucurie pentru genii și mâhnire pentru oamenii, mereu neîndeajuns prețuiți antum, care au fost: „vesel și trist; comunicativ și ursuz; blând și aspru; mulțumindu-se cu nimica și nemulțumit totdeauna de toate; aci de o abstenență de pustnic, aci apoi lacom de plăcerile vieții; fugind de oameni și căutându-i; nepăsător ca un bătrân stoic și iritabil ca o fată nervoasă. Ciudată amestecătură! - fericită pentru artist, nefericită pentru om!” (Caragiale, În Nirvana).